

železniki
dz 0
DOMEL
2003

070.489(497.4železniki)

120210349,OKT

COBISS

KNJIŽNICA SKOFJA LOKA

KNJIŽNICA IVANA
TAVČARJA
Češnjica 54

4228 ŽELEZNIKI

DOMEL

BVQI

Certifikat
pojem

DOMEL d.d.
OTOKI 21
4228 ŽELEZNIKI, SLOVENIJA

BVQI potrjuje, da je bila opravljena presoja sistema vodenja v navedeni organizaciji in da je ocenjen sistem vodenja skladno z zahtevami sledečih standardov:

Standardi

ISO 14001:1996

Področje dejavnosti organizacije

RAZVOJ, PRODAJA IN PROIZVODNJA ORODJE IN SESALNIH ENOT Z OSNOVNO IN DVOJNO IZOLACIJO, KOLEKTORSKIH MOTORJEV – UNIVERZALNIH IN S PERMANENTNIMI MAGNETI, SPECIALNIH KOLEKTORSKIH MOTORJEV, DINAMIČNIH MOTORJEV, ASINHRONSKIH MOTORJEV Z ZUNANJIM IN NOTRANJIM ROTORJEM, SERVMOTORJEV, KORAČNIH MOTORJEV, ELEKTRONSKO KONTIRANIH MOTORJEV

Prvič izdan: oktober 8. julij 2003

Priloge: Pregledni in opisni dokumenti organizacije, dokumenti sistema vodenja, priložnostni dokumenti, do 8. julij 2006

Za podrobnejše informacije se vrnite na togo certifikatno publikacijo, stran 88-90

Sklepi presojevalne in presojane organizacije so razvidni iz certifikata, ki je priložen in certifikat, skleni držati po vseživljenjski obdobju.

[Signature]

Danost: 8. julij 2003

Številka certifikata: 133617

UKAS
CERTIFICATION
908

KNJIŽNICA
IVANA TAVČARJA
SKOFJA LOKA
IZPOSODJEVALIŠČE ŽELEZNIKI

GLASILO

DOMEL

OKTOBER 2003

ČAKAJO NAS ZAHTEVNE NALOGE

Z imenovanjem novih dveh članov uprave na septembrski seji NS Domele se je zaključil niz aktivnosti v povezavi z vzpostavitvijo nove organiziranosti vodenja podjetja. Nova uprava je začela s svojim delom in postavila osnovne smernice delovanja.

Nova člana uprave sta postala Zvone Torkar, ki je do sedaj vodil profitni center orodjarne, in dr. Tomaž Kmecl, ki je do sedaj vodil razvoj. Redne seje uprave so vsak torek.

Sestanki kolegija bodo dvakrat mesečno. En del prvega sestanka v mesecu bo namenjen poslovnemu teamu za kakovost, na drugem sestanku v mesecu pa bodo kot stalna točka mesečna poročila.

Kolegij se bo razširil, saj bodo poleg uprave in vodij področij vanj vključeni tudi vodje PC-jev: KM, ECM in Orodjarne. Z začetkom oktobra je nov vodja razvoja postal mag. Peter Tarmar, vodja bazičnega razvoja Aljoša Močnik, vodja PC Orodjarne Franci Mohorič in vodja proizvodnje v orodjarni Franc Grohar.

In kakšni so izzivi za novo upravo? Domel kot pretežni izvoznik je pod hudim pritiskom recesije, ki vlada v Evropi. Izdelki široke potrošnje se ne prodajajo v skladu s pričakovanji, hkrati pa je pritisk Daljnega vzhoda zelo močan, zato se nekateri naši kupci odločajo in povečujejo količine elektromotorjev narejenih na Kitajskem.

Posledice zgoraj omenjenega stanja se odražajo tudi na rezultatih v prvem polletju. Naj navedem nekaj primerjav z lanskim letom. Prodaja v prvi polovici leta je znašala 29.114.000 EUR-ov, kar 90% prodaje dosežene v letu 2002 v istem obdobju. Prodaja po programih: 71 % predstavljajo sesalne enote, 13 % programi v okviru PC KM, 5% predstavlja PC ECM, eksterna prodaja PC Orodjarne 4% (to predstavlja 45% celotne njihove prodaje), PC Profesionalni program

4% in ostalo 3%.

Glede na isto obdobje v letu 2002: 75% sesalnih enot, 16 % je predstavljal PC KM, 3 % PC ECM, 2 % orodjarna eksterno, 1 % PC Profesionalni program in 3% ostalo.

Ob tem, da nam je z močnim zniževanjem stroškov uspelo znižati stroške R4 za 7% glede na prodajo, smo v prvi polovici leta imeli le 44% lanskega dobička v istem obdobju.

Zgoraj naštetih podatki kažejo, da se na trgu dogajajo velike spremembe. Računamo lahko, da se bodo razmere na trgu izboljšale, predvsem pa se ne bi smele več poslabševati. Vse pa so ugibanja, ki so med sabo zelo različna od vira do vira, kar še dodatno kaže na negotovo situacijo. In to je za nas, ki vodimo podjetje, in za cel kolektiv resničnost, ki jo je potrebno upoštevati. Na nas ostaja, ali bomo v tem času sprememb znali odgovoriti na nove potrebe in ali bomo ob velikih spremembah, ki se dogajajo, znali le te izkoristiti v naš prid.

Ceneni izdelki iz držav Daljnega vzhoda pravzaprav niso nekaj novega. V čem se kaže torej tako velik premik? Znano je, da z dvigovanjem industrijske ravni rastejo tudi plače, s tem pa konkurenčna prednost-nizke cene delovne sile, izgublja. Iz tega lahko zaključimo, da ima Slovenija v primerjavi z zahodno-evropskimi državami še vedno občutno stroškovno prednost, vendar v globalnem merilu ni več država, v kateri bi bila cena delovne sile občutna konkurenčna prednost. Kitajska je npr., kar se tega tiče, bistveno bolj zanimiva, v Evropi pa države kot je Romunija. Z vstopom Slovenije v Evropsko skupnost se bo ta konkurenčna prednost še bolj izgubljala. Z vidika cenovne konkurenčnosti je zanimiv še en podatek, in sicer velikost kitajskega trga delovne sile. Za enkrat je v industriji zaposlenih okrog 100 mio Kitajcev, blizu milijarde jih dela še na »riževih poljih«, to pomeni, da bo proces dvigovanja cene delovne sile na Kitajskem lahko zelo počasen. Oba ta dva podatka kažeta, da ne bomo več

mogli graditi na nižji ceni delovne sile, pač pa na produktivnosti, inovaciji in novih izdelkih.

Na drugi strani pa je res, da se v Evropi izdeluje še veliko elektromotorjev, in to v državah z visoko ceno delovne sile. In prav v času sprememb in velikih pretresov na trgu tudi ti proizvajalci razmišljajo o svoji konkurenčnosti. Proizvajalci aparatov npr., ki imajo lastno proizvodnjo motorjev, razmišljajo o opuščanju proizvodnje. Za proizvodnjo v Evropi govori tudi pomen lokalne proizvodnje, fleksibilnost, visoka kakovost, inovativni izdelki.

Razloga za pesimizem torej ni, pred nami pa stojijo novi izzivi, na katere bomo morali odgovoriti s povečanjem učinkovitosti in takimi izdelki, ki bodo na dolgi rok omogočali konkurenčnost.

Pred nami je zahtevno obdobje, morda čas daljše recesije, morda čas hitrega seljenja izdelkov na Kitajsko. Imamo znanje, imamo izdelke, vemo tudi, da v Evropi obstaja velika proizvodnja elektromotorjev, ki se izdelujejo na področjih z višjo ceno delovne sile. Predvsem z rešitvami, ki jih konkurenca ne pozna, pa bomo lahko ostali konkurenčni.

Pavel Demšar

RAZVOJNI KORAKI V BOJU Z RECESIJO

Izkušnje iz poslovanj drugih podjetij kažejo, da je razvojna usmerjenost podjetja eden najpomembnejših dejavnikov za dolgoročno stabilnost podjetja. In to je v času recesije še toliko pomembnejše. Takrat pridejo do izraza tisti, ki imajo sposobnost preživeti tudi v najbolj neugodnih okoliščinah.

Danes recesija s polnim razmahom divja po Nemčiji in Franciji, razvija pa se tudi že v Italiji. V teh okoliščinah množično propadajo podjetja, ki niso

konkurenčna. V Nemčiji na primer propade letno 50.000 podjetij. Propadajo tista podjetja, ki nimajo ustreznega produkta, tista, ki tega produkta iz kakršnihkoli razlogov ne morejo prodati, in tudi tista, ki ne obvladujejo stroškov poslovanja. Po drugi strani je iz preteklih obdobj znano, da v času recesij število inovacij v dobrih podjetjih bistveno naraste. Recesije so za takšna podjetja priložnost, da razvojno izboljšajo svoj položaj. Na ta način pričakajo naslednje obdobje še bolj okrepljena in pripravljena na nadaljnjo rast. V Domelu se tega zavedamo, zato v razvoj vlagamo med tremi in štirimi odstotki prihodkov, kar je več, kot je poprečje v slovenski industriji. Poleg samega vlaganja v razvoj pa je pomembna tudi kadrovska zasedba, ki mora biti sposobna razvojna vlaganja pretvoriti v dodano vrednost. Dodana vrednost pa je lahko toliko večja, kolikor bolj smo sposobni znanje implementirati v produkt in kolikor bolj smo ta produkt sposobni tržiti.

Domel se na odprtem trgu nahaja med poceni Kitajci in tehnološko razvitimi Japonci ter Američani. In kaj nas ohranja vsa leta delovanja tržno zanimive? Poleg ostalih konkurenčnih prednosti, kot so na primer kakovost, fleksibilnost, tradicija..., je za trg zanimiva tudi močna razvojna naravnost Domela. Sedanjim in bodočim kupcem skušamo vedno znova dokazati, da v razvojnem smislu nekaj veljamo. S svojimi izdelki in znanjem jim skušamo vlitii občutek, da smo razvojno tako močni, da bodo tvegali, če bodo odšli h konkurentu.

Močna razvojna naravnost, izkazovanje razvojne moči je način dela, ki se nam je v Evropi že obrestoval in kjer smo z vidika kupcev že dosegli visoko raven spoštovanja. V Ameriki, kamor smo začeli prodirati lansko jesen, pa je tak način dela še bistveno bolj pomemben. Pomemben je zaradi tega, ker je bil Domel donedavno v

Ameriki še dokaj neznan proizvajalec motorjev in zaradi tega, ker je samozaupanje in iz tega izhajajoča samozavest pri nastopu pred ameriškim kupcem bistveno bolj pomemben element kot pred evropskim kupcem. S kakovostnim produktom, ki je plod vseh zaposlenih v Domelu, in s kakovostnim pristopom do kupca pa smo v Ameriki v zadnjih letih že uspeli pridobiti tri nove pomembne kupce (Eureka, Beam in ProTeam). Do konca letošnjega leta bomo skušali pridobiti še dva nova kupca.

Ob tem naj še omenim zadnja razvojna koraka, ki sta se zgodila sredi maja letošnjega leta. Prvi korak predstavlja nova 2000 W sesalna enota iz družine 462, ki je edina tako majhna in tako kompaktna enota na trgu. Od konkurenčne enote (kar se tiče vhodne moči) je naša sesalna enota lažja za 20%, kar ji daje pomembno konkurenčno prednost. Drugi razvojni napredek pa predstavlja 2200 W sesalna enota tipa 496, ki je edina sesalna enota tega ranga moči na svetu. Tudi zanjo so naši najpomembnejši kupci že izrazili velik interes.

Trenutni razvojni koraki so usmerjeni predvsem v prihodnost, v razvoj novih produktov. Začeli smo z razvojem nove družine sesalnih enot z oznako 463. Bistveni cilj projekta je v korenitem zmanjšanju količine vgrajenega materiala v sesalne enote ob enakih ali boljših karakteristikah od sedanjih. S takšnim pristopom se nadejamo bistvenega zmanjšanja lastne cene izdelka in povečanja konkurenčnosti. Nova družina ne bo samo odgovor na nizke cene sesalnih enot iz Daljnega vzhoda, temveč tudi preskok h še manjšim in lažjim sesalnim enotam, ki jih bo možno vgraditi v naslednje generacije še bolj kompaktnih sesalnikov. Pri zasnovi nove družine skušamo upoštevati tudi prihajajočo zakonodajo, ki se v Evropski skupnosti pripravlja na področju sesalnikov (energijska nalepka). Zaradi tega že sedaj

predvidevamo posamezne izpeljanke, ki bodo v čim večji meri zadostile prihajajočim zahtevam. Prve rezultate razvoja nove družine sesalnih enot pričakujemo konec letošnjega leta.

Tomaž Kmecl
Peter Tarman

VALENTIN FEJFAR - DOBITNIK ZLATE URE KAKOVOSTI ZA LETO 2002

V mesecu septembru je bila v Domelu slavnostna podelitev nagrad in ur kakovosti za leto 2002. Razdeljenih je bilo sedeminštirideset denarnih nagrad, deset srebrnih ur in zlata ura kakovosti.

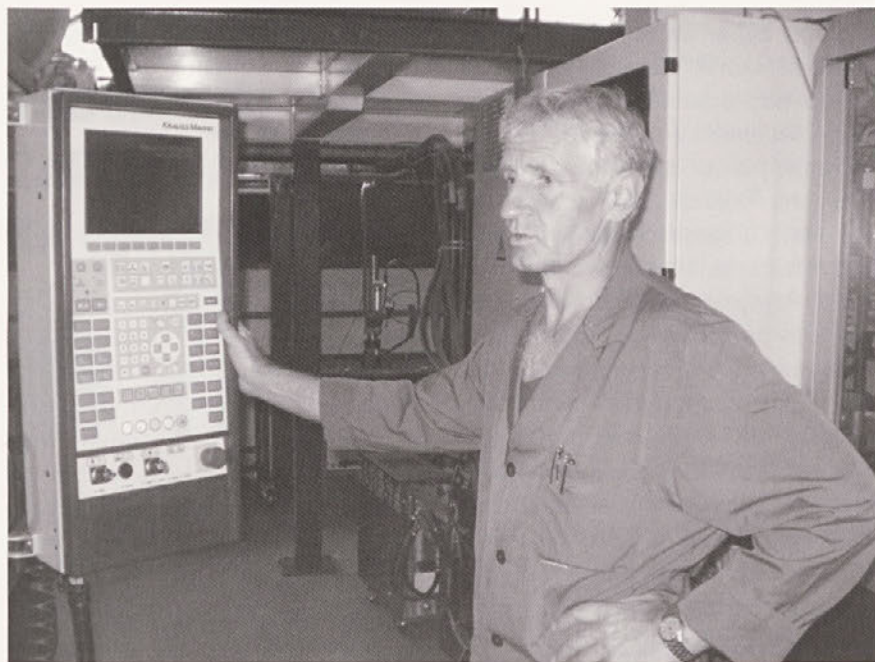
Srebrne ure so prejeli: Drago Šturm, Matej Šolar, Robert Gartner, Lojze Prezelj, Miha Okorn, Simona Hudolin, Stanka Kozamernik, Filip Kavčič, Dragica Šturm in Benjamin Kemperle. Največ glasov med vsemi kandidati pa je dobil Valentin Fejfar in je dobitnik zlata ure kakovosti.

Kakšno je vaše delo in v čem se razlikuje od prejšnjega dela v livarni?

Sem vodja oddelka Plastika. Pri nas se brizgajo okrovi, jarmi in ohišja ščetk iz BMC plastike. Polizdelke pri nas še raziglamo, v okrove pa zakujemo ležaj in vmesno ploščo. Pomembno pri tem je, da polizdelke za montažo izdelamo po planu, s čim manjšo zalogo in seveda kvalitetno. Delo je zdaj veliko čistejše, lažje in predvsem varnejše, kot pa je bilo delo v livarni.

So glede zdravja pri delu s plastiko kakšni posebni varnostni ukrepi?

Po obstoječih podatkih oziroma op-

Valentin Fejfar - dobitnik Zlate ure kakovosti

raavljenih analizah je čistoča zraka v dovoljenih mejah. Za to skrbijo prezračevalne naprave, ki izsesavajo zrak in svežega dovajajo v prostor. Pri delu se uporabljajo zaščitna sredstva za sluh in rokavice, ki preprečujejo opekline.

Kaj se vam zdi najpomembnejše za dobro sodelovanje z nadrejenimi in podrejenimi?

Najpomembnejše je nenehno sodelovanje, dogovorjanje in potrpljenje, pa kljub temu včasih še pride do nesoglasij.

Ste bili po razglasitvi rezultatov presenečeni, da je toliko ljudi v Domelu glasovalo za vas?

Zelo, še malo nisem mislil, da bi med toliko delavci izbrali prav mene, čeprav sem zaposlen v Domelu že 34 let.

Kaj pa vam pomeni ta nagrada in kakšne so želje za naprej?

To je seveda velika vzpodbuda, da vztrajam in se še naprej trudim. Želja pa je, da bi bili polizdelki 100% kvalitetni, kar pa ni odvisno samo od strojev, ampak tudi od delavcev, njihovega dela in odgovornosti.

Kaj mislite o akciji Ura kakovosti, se vam zdi to dober način nagrajevanja?

Mislim, da to ni edini in najboljši način nagrajevanja. Večji poudarek bi lahko dali nagrajevanju inovacij in potem izbirali inovatorje leta.

In katera je vaša najljubša dejavnost v prostem času?

Teh stvari je pa kar nekaj. Na prvem mestu je tenis, pomagam pa tudi bratu na kmetiji, rad hodim po okoliških hribih, dvakrat ali trikrat letno se odpravim v gore, vsake toliko časa pa zaigramo s prijatelji tudi partijo taroka.

Iskrene čestitke in uspešno delo še naprej!

Andreja Kenda

ELEKTRONSKO KOMUTIRANE SESALNE ENOTE, PUHALA

Elektronsko komutirana (naprej EC) sesalna enota se od klasične razlikuje predvsem v načinu komutacije. Klasični univerzalni motor dovaja električni tok v rotor preko ščetk in komutatorja, ki v rotorskem navitju tvori vrtilni navor. Na elektronsko

komutiranim motorju pa trajni magneti vzbujajo magnetno polje, za vrtilni navor pa skrbi kontroler, ki nadzorovano spreminja smer električnega toka skozi navitje statorja. Funkcijo komutatorja in ščetke je tako prevzelo elektronsko vezje, kar nam omogoča bolj nadzorovano obratovanje ter več možnosti za reguliranje pogona. Življenjsko dobo sesalne enote zato ne omejujejo več ščetka in komutator, ampak le ležaji.

EC sesalna enota je zato občutno dražja, uporabna pa je v aplikacijah, kjer je zahtevana dolga življenjska doba profesionalni programi, v industriji in medicini. Zaradi široke možnosti uporabe tudi izraz sesalna enota ni več popoln. EC enota je lahko uporabljena tudi kot puhalo oziroma kot črpalka, če izkoriščamo izstopni zrak.

Uporaba EC enote kot sesalne enote v talno čistilnem programu

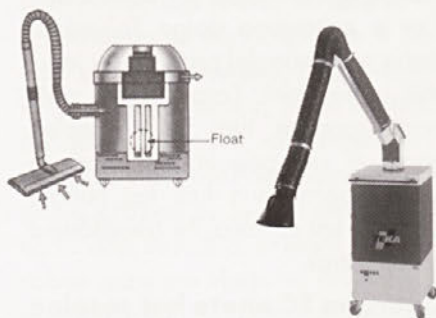
Talni čistilniki, namenjeni profesionalni uporabi napajani preko akumulatorjev 24V in 36 V firme Kärcher, so opremljeni z Domelovo EC sesalno enoto. Posebnost enote je zaščita ležaja in turbinskega dela proti koroziji. Ker so čistilna sredstva na bazi lugov ali kislin in lahko pridejo v neposreden stik s turbinskim delom, so vsi aluminijasti deli (kolo turbo, okrov A) zaščiteni z eloksiranjem, ostali turbinski deli pa so poleg osnovne zaščite še dodatno lakirani. Ležajno mesto je zaščiten s tesnilnim sistemom, ki je bil razvit v sodelovanju s Kärcherjevim laboratorijem in je sestavljeno iz semeringa, labirintnega sistema in komore za mast, ki preprečujejo vdor tekočine v ležaj.

S podobnim sistemom poskušamo pridobiti še ostale proizvajalce talno čistilne tehnike in tako razširiti prodajni program. Trenutno smo najdlje pri ameriškem proizvajalcu Tennant, kjer poteka testiranje EC sesalne enote.

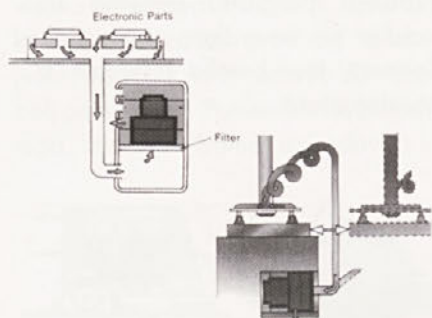
Uporaba EC enote kot sesalne enote v profesionalni sesalni tehniki

EC sesalna enota je lahko uporabljena tudi v klasičnem sesalniku za mokro in suho sesanje. Prednost uporabe EC sesalne enote je predvsem daljša življenjska enota, in sicer več kot 20000 ur. Zato lahko Domelove EC sesalne enote srečamo v profesionalnih sesalnikih firme Wap Alto Grup, ki so nameščeni na mnogih bencinskih servisih.

Uporaba EC enote kot sesalne enote v industrijskih aplikacijah

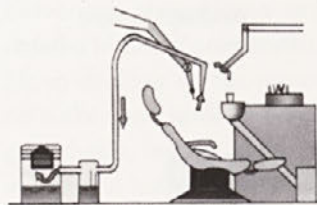
EC sesalna enota je zaradi daljše življenjske dobe uporabna predvsem v aplikacijah, kjer mora obratovati neprekinjeno. Primeri uporabe so predvsem v proizvodnji elektronskih vezij, laserski tehnologiji, papirni in tiskarski tehniki, predelavi plastičnih mas. Na sliki lahko vidimo primer uporabe pri odsesavanju plinov in drobnih odpadkov pri polaganju in spajkanju elektronskih vezij. Podobni aparati so uporabljeni tudi za odsesavanje plinov, ki nastajajo pri laserskem rezanju ali varjenju. Na tem področju Domel sodeluje z več proizvajalci podobne opreme iz Evrope in Anglije, ki tržijo svoje aparate po celem svetu. Med večjimi s tega področja je Domelov novi kupec Porex iz Anglije.

Uporaba EC enote je možna tudi v papirni in tiskarski industriji. Transport papirja oz. papirnatih pol poteka preko vakuumskih šob, razvrščanje in sortiranje pa je izvedeno z razpihovanjem. Tiskarski stroji so opremljeni z več EC sesalnimi enotami, zato je to tržišče zelo zanimivo tudi za Domel. Posebnost uporabe v papirni industriji je prisotnost drobnega prahu-smukca, ki je namenjen preprečevanju sprijemanja listov, ker ta prah zmanjšuje življenjsko dobo ležajev. Za to aplikacijo se razvija nova sesalna enota, kjer bo EC motor skupaj s krmilnikom zaprt v prahotesnem ohišju.

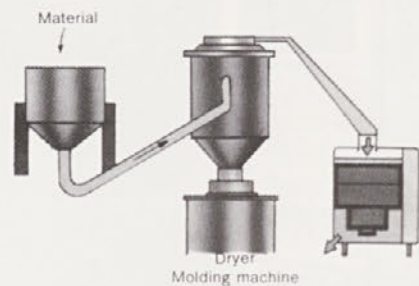
Uporaba EC enote kot EC puhalo v medicinski tehniki

EC enota s tangencialnim izpuhom je lahko uporabljena tudi kot puhalo. Kot delovni medij je izkoriščen izstopni zrak iz puhalca, zato izkoriščamo delovni nadtlak. EC puhalo so uporabljena tako v industrijskih aplikacijah kakor tudi v medicinski tehniki. Zelo pogosto so uporabljena v medicini, in sicer pri zračnih blazinah, ki lajšajo bolnikom dolgotrajna zdravljenja. Zračne blazine imajo več prekatov, v katere se lahko izmenično črpa zrak in s tem vzdržuje ustrezen tlak v blazini, možna pa je tudi masaža ležalne površine. EC puhalo je za odsesavanje in razpihovanje uporabljeno tudi pri opremi zobozdravstvenih ambulant, pri kirurških posegih in pri raznih terapijah.

Posebnost aplikacij v medicini so predvsem visoke zahteve po tihem delovanju aparatov, ker večina teh aparatov deluje v neposredni bližini

bolnikov. Za vstop na to tržišče pripravljamo nov trifazni EC motor s krmiljem, ki bo izpolnjevalo ostre zahteve te tržne niše.

EC sesalna enota ali puhalo je uporabljena tudi pri strojih za brizganje plastičnih mas, kjer se z delovnim podtlakom ali nadtlakom dozira granulata iz zalogovnikov v stroj, uporablja pa se lahko tudi za mešanje granulata in izpihavanje oz. sušenje le-tega.

Zanimiva možna uporaba EC puhalca je tudi v avtomobilski industriji pri izrabi alternativnih virov energije, kot je vodik. Z EC puhalom se vodi vodik iz rezervoarja v gorilno celico, kjer vodik v kisikovi atmosferi izgore v električno energijo, stranski produkt pa je voda. Pri razvojnem projektu, ki ga izvaja Opel, sodeluje preko nemških partnerjev tudi Domel.

Zaključek

Opisano je le nekaj možnosti uporabe elektronsko komutirane sesalne enote ali puhalca, kjer pridejo prednosti EC pogona do izraza. Vsaka tržna niša pa zahteva veliko razvojnih aktivnosti, da se ustrezne kupčevim željam. V profitnem centru EC motorji sledimo željam in potrebam naših kupcev, hkrati pa iščemo nove možnosti za povečanje in razširitev našega prodajnega programa.

Matjaž Čemažar

SKROMNOST JE EDINI SIJAJ,
KI GA LAHKO DODAMO
SLAVI.

(C. Duclos)

SPREMENJENA POGODBA O ZAVAROVANJU ZA ODGOVORNOST

O spremembi dolgoročne pogodbe o zavarovanju za odgovornost je bilo v podjetju že več razgovorov in sestankov. Na sestankih so sodelovali predstavniki sveta delavcev, sindikata, službe varstva pri delu in vodstva podjetja. Če pogledamo na problem samo z ene strani, potem je na nek način treba razumeti precej odklonilno stališče, ki sta ga do te spremembe izrazila tako sindikat kakor tudi svet delavcev, ali vsaj nekateri njihovi predstavniki.

Tako spremenjena pogodba prinaša z ene strani nižje zavarovalne premije, ki jih plača podjetje, z druge strani pa zmanjšane odškodnine za vsak škodni primer za 50 000 tolarjev.

Za tako spremembo pogodbe je bila zainteresirana tako zavarovalnica kakor tudi, in mogoče še bolj, podjetje. Dosedanja pogodba je bila pomanjkljiva v tem, da ni izločala tako imenovanih mikropoškodb, ki so zahtevale mnogo nepotrebne administriranja, in to iz leta v leto več. Za vsako tako mikropoškodbo je treba v podjetju izpolniti najmanj pet različnih obrazcev. Prav v obdobju od leta 1992 dalje smo imeli glede na število zaposlenih bistveno več nezgod pri delu, kot to velja za našo panogo proizvodnje električnih strojev in aparatov. Ta podatek navajam zato, ker smo prav v začetku devetdesetih let začeli tako množično uveljavljati odškodnino za odgovornost zaradi nezgod pri delu. Seveda tak porast nezgod, ki pa v zadnjih dveh letih ponovno pada, ni samo posledica uveljavljanja odškodnin, ampak tudi drugih vzrokov (povečan obseg in struktura proizvodnje). Zavarovalnica nas opozarja, da so samo nekatera področja po regijah taka, v katerih delavci v vseh primerih uveljavljajo odškodnino. Starejši delavci se spomnite, da je bilo pred letom 1991 takih zahtevkov malo, le samo eden ali dva

letno, in to le v primeru resnejših poškodb. Na tako veliko število zahtevkov je reagirala tudi zavarovalnica in iz leta v leto zviševala zavarovalne premije. V proces uveljavljanja odškodnin so se na nekaterih področjih vmešali tudi nepooblaščen izterjevalci, ki so v končni fazi samo zmanjševali višino odškodnin. Da bi se skupno izognili stroškom za odvetnike in izterjevalce, nam je zavarovalnica ponudila, da delavci s pomočjo službe varstva pri delu podajo zahtevke za odškodnino sami. Zahtevke lahko podajamo na obrazcu, ki ga lahko dobimo v službi varstva pri delu. Ocenjujem, da je velika prednost tega obrazca v tem, da ne zahteva, da bi vpisali, kako visoko odškodnino zahtevamo. S tem, ko ne vpišemo višine zahtevane odškodnine, si pustimo odprto pot za kasnejšo eventualno sodno pot, če ne pride do sporazuma o višini odškodnine med zavarovalnico in oškodovancem. Z druge strani pa je prednost, da ne podamo višine zahtevane odškodnine za nematerialno škodo v tem, ker je tako odškodnino nestrokovnjaku težko ovrednotiti. Višine zahtevka torej ne podamo za tisti del odškodnine, ki se nanaša na bolečine, strah in podobno, medtem ko podamo višino zahtevane odškodnine za materialno škodo, ki se v teh primerih nanaša na izgubo zaslužka, potne stroške, stroške zdravniškega spričevala in podobno. Materialna škoda, ki jo v obrazcu vpišemo, praviloma ni sporna, saj je lahko dokazljiva.

Če se bomo v bodoče torej pri vlaganju zahtevkov za odškodnino, za odgovornost posluževali obrazca, ki ga nam ponuja zavarovalnica, potem lahko računamo, da odškodnina praktično ne bo nižja ne glede na to, da je podjetje spremenilo pogodbo z zavarovalnico. Zavarovalnica nam namreč zagotavlja, da bo znižanje stroškov, ki bo nastalo zaradi nepotrebne plačevanja dragih odvetniških storitev ali še dražjih izterjevalcev, prenesla na zvišanje premij, kar bomo, vsaj do neke mere, lahko kasneje tudi preverili.

Anton Rovtar

USTANAVLJANJE INVALIDSKEGA PODJETJA

Prizadevanja glede ustanovitve podjetja trajajo že več let in so v tem trenutku zelo blizu dejanske uresničitve cilja.

Ustanoviteljstvo

Ustanovitelji podjetja so v enakovrednih deležih Domel, Domel Holding in Corona. Prvotna namera ustanovitve skupaj s predstavniki lokalnih skupnosti je bila zavržena. Ministrstvo je dejanski posluh za ustanovitev izkazalo šele ob soočenju s stanjem, da je podjetje Corona v preoblikovanju, s čimer se lahko pred brezposelnostjo reši več kot 10 zaposlenih invalidov.

Pravila organiziranosti podjetja

Na IP morajo v ustreznih odstotkih biti zaposleni delavci s priznanim statusom invalidnosti in hkrati delavci brez tega statusa. To razmerje je 40% invalidov proti 60% neinvalidov. V absolutnih številkah je lahko s trenutkom ustanovitve na IP prezaposlenih 37 delavcev, od česar je lahko 17 takih s statusom invalidnosti in 20 takih brez statusa.

Ker je bil dan velik poudarek na preoblikovanje organiziranosti Corone, je tudi v zadnji verziji poslovnega načrta poslanega na ministrstvo predvidenih za prezaposlitev skupaj 24 delavcev iz lokacije Reteč, iz lokacije Železnikov pa 13.

Prednosti tako organiziranega podjetja:

- večja možnost ustrezne zaposlitve obstoječih invalidov,
- možnost nabave primernejše opreme za delo invalidov,
- država povrne približno 20% stroškov delovanja takega podjetja,
- podjetje se lahko prijavlja na razpise ministrstva za pridobivanje nepovratnih sredstev za izboljševanje delovnih pogojev na delovnih mestih,

- pri uvozu so nakupi proizvodne opreme prosti (morebitne) carine itd.

Primer uspešnega podjetja

Sredi junija smo obiskali tudi invalidsko podjetje Kolektor (Ascom d.o.o.), ki deluje v okviru skupine Kolektor. V njem je danes zaposlenih preko 200 delavcev. Njihovi proizvodni prostori so res kvalitetno opremljeni, in sicer presenetljivo zelo avtomatizirani. V sklopu podjetja imajo organiziranih že nekaj splošnih režijskih delovnih mest kot podporo delovanju podjetja: tehnolog, razvojniki konstruktor, socialna delavka. Velik poudarek je dan tudi tehnično in strokovno močnemu proizvodnemu vodstvu, saj je poleg tehničnega direktorja tu še vodja proizvodnje, pa potem vodje posameznih proizvodnih oddelkov itd.

Ob povečevanju obsega poslovanja so iskali programe tako zunaj skupine Kolektor kot tudi znotraj nje, pri čemer so bili pri slednjem bolj uspešni. Stalno iskanje izpopolnjene proizvodne delovne opreme, izboljševanje tehnologije, stalno avtomatiziranje proizvodnje s hkratno prisotnostjo proizvodnih delavcev kot nadzornikov delovanja strojev je pripeljalo podjetje do te ravni, ki jo danes ima.

Pravice delavcev v IP

Ko bo situacija primerna in bodo več ali manj znane še zadnje podrobnosti, bomo vsem zaposlenim, ki naj bi bili prezaaposleni na IP, zadevo še bolj podrobno obrazložili. Ob prezaaposlovanju bosta vključena tako sindikat kot svet delavcev.

Poudaril bi rad, da bodo vsi prezaaposleni delavci na IP imeli enake pravice in obveznosti kot ostali delavci v Domelu oz. se jim bo ob prehodu na IP upoštevalo, kot da niso spremenili zaposlitve. Tako da jim bodo ostale vse sedanje bonitete: npr. dodatek na stalnost, jubilejne nagrade, možnost letovanja, možnost izobraževanja, ...

Poleg pogodbe o zaposlitvi bo v posebnem sporazumu zapisano, da v primeru kakršnega koli vzroka za

prenehanje delovanja IP matično podjetje prevzema obveznost ponovne zaposlitve na ustrezno delovno mesto.

Janez Drnovšek

PREDSTAVITEV REZULTATOV ZADOVOLJSTVA ZAPOSLENIH V LETU 2002 V DOMELU

(2. del)

I. REZULTATI ORGANIZACIJSKE KLIME

Kategorije, ki so bile v Domelu ocenjene slabše (pod Domelovim povprečjem) in so v nadaljevanju predstavljene bolj podrobno:

6. Strokovna usposobljenost in učenje je bilo ocenjeno s povprečno stopnjo 3,26 (lani 3,37) republika 3,39 (lani 3,46) in panoga 3,27 (lani 3,40).

Nad Domelovim povprečjem sta trditve:

- Zaposleni se učimo drug od drugega 3,80 (lani 3,59), republika (4,03) in panoga (3,80).

- Organizacija zaposlenim nudi potrebno usposabljanje za dobro opravljanje dela 3,55 (lani 3,61), republika (3,40), panoga (3,34).

Pod Domelovim povprečjem so trditve:

- Sistem usposabljanja je dober 3,20 (lani 3,30), republika (3,20), panoga (3,12).

- Pri usposabljanju se upoštevajo tudi želje zaposlenih 3,18 (lani 3,34), republika (3,17), panoga (3,17).

- Pri nas so zaposleni le ljudje, ki so usposobljeni za delo 2,56 (lani 2,73), republika (3,14), panoga (2,69).

Ta kategorija je glede na druge kategorije visoko ocenjena. Ocena trditve, ali organizacija nudi potreb-

no usposabljanje, je nižje ocenjena, učenje eden od drugega pa je višje ocenjena. Od slovenskega povprečja navzdol odstopa še ocena, da so v organizaciji zaposleni le ljudje, ki so usposobljeni za svoje delo.

7. Poznavanje poslanstva in vizije ter ciljev je bilo ocenjeno s povprečno stopnjo 3,20 (lani 3,38) in je nižje od republiškega 3,35 (lani 3,54) in na meji s panožnim 3,21 (lani 3,49).

Nad Domelovim povprečjem so trditve:

- Naša organizacija ima jasno oblikovano poslanstvo-dolgoročni razlog obstoja in delovanja 3,62 (lani 3,62), republika (3,72), panoga (3,59).

- Cilji, ki jih moramo doseči, so realno postavljeni 3,58 (lani 3,28), republika (3,40), panoga (3,37).

Pod Domelovim povprečjem so trditve:

- Zaposleni cilje organizacije sprejemajo za svoje 3,31 (lani 3,59), republika (3,62) in panoga (3,42).

- Politika in cilji organizacije so jasni vsem zaposlenim 2,84 (lani 3,10), republika (3,11) in panoga (2,96).

- Pri postavljanju ciljev poleg vodij sodelujejo tudi ostali zaposleni 2,67 (lani 2,81), republika (2,91) in panoga (2,71).

Ocena realnosti ciljev je višja od lanske, ocena sprejemanja ciljev za svoje pa je nižja. Visoko je ocenjeno vprašanje o jasnosti poslanstva. Nižje pa so ocenjene trditve o jasnosti ciljev ter politik in o sodelovanju zaposlenih pri postavljanju ciljev.

8. Notranji odnosi so bili ocenjeni s povprečno stopnjo 3,18 (lani 3,23). V tem sklopu je ocena pod republiškim povprečjem 3,37 (lani 3,28) in rahlo pod panožnim 3,22 (lani 3,16).

Nad Domelovim povprečjem sta trditve:

- V naši organizaciji cenimo delo svojih sodelavcev 3,49 (lani 3,42), republika 3,60 (lani 3,56), panoga 3,61 (lani 3,41).

- Odnosi med zaposlenimi so dobri 3,34 (lani 3,40), republika 3,45 (lani 3,40) in panoga 3,31 (lani 3,18).

Pod Domelovim povprečjem so trditve:

- V naši organizaciji med seboj mnogo bolj sodelujemo, kot pa tekmujejo 3,21 (lani 3,30), republika 3,50 (lani 3,30), panoga 3,61 (lani 3,31).
- Konflikte rešujemo v skupno korist 3,05 (lani 3,19), republika 3,30 (lani 3,13) in panoga 3,07 (lani 3,11).
- Ljudje si medsebojno zaupajo 2,81 (lani 2,88), republika 3,01 (lani 2,96) in panoga 2,88 (lani 2,74).
- Najvišje je ocenjena trditev, da sodelavci cenijo drug drugega, da med seboj bolj sodelujejo kot pa tekmujejo in da so odnosi med zaposlenimi dobri. Najnižje je ocenjeno »ljudje si medsebojno zaupajo«.

9. Vodenje je bilo ocenjeno s povprečno oceno 3,08 (lani 3,09), republika (3,29), panoga (3,18). Vodenje je še kar dobro ocenjeno, je pa pri več kategorijah pod panogo in republiko.

Nad Domelovim povprečjem je bila ocenjena trditev:

- Zaposleni smo samostojni pri opravljanju svojega dela 3,44 (lani 3,38), republika 3,61 (lani 3,65), panoga 3,61 (lani 3,65).

Vse ostale trditve so pod Domelovim povprečjem:

- Vodje nas vzpodbujajo k sprejemanju večje odgovornosti za svoje delo 3,23 (lani 3,35), republika 3,53 (lani 3,46), panoga 3,38 (lani 3,46).
- Vodje se pogovarjajo s podrejenimi o rezultatih dela 2,95 (lani 3,13), republika 3,25 (lani 3,35), panoga 3,14 (lani 3,39).
- V naši organizaciji odpravljamo ukazovalno vodenje 2,94 (lani 3,34), republika 3,12 (lani 3,22) in panoga 3,03 (lani 3,22).
- Nadrejeni sprejemajo utemeljene pripombe na svoje delo 2,83 (lani 2,83), republika 2,97 (lani 2,93), panoga 2,74 (lani 3,0).

Ocenitve kažejo na to, da se vodje premalo pogovarjajo s podrejenimi o rezultatih dela in da se še premalo

odpravlja ukazovalno vodenje. Sprejemanje pripomb nadrejenih za svoje delo s strani podrejenih je ocenjena enako kot v letu 2001.

10. Organiziranost je bila ocenjena s povprečno stopnjo 3,04 (lani 3,22), republika 3,32 (lani 3,38) in panoga 3,18 (lani 3,34). Kategorija je še kar dobro ocenjena in je podobna povprečju panoge in republike.

Nad Domelovim povprečjem so sledeče trditve:

- Zaposleni imajo jasno predstavo o tem, kaj se od njih pričakuje pri delu 3,44 (lani 3,58), republika 3,68 (lani 3,71) in panoga 3,63 (lani 3,67).
- Zaposleni razumemo svoj položaj v organizacijski shemi podjetja 3,46 (lani 3,44), republika 3,53 (lani 3,70), panoga 3,46 (lani 3,63).

Pod Domelovim povprečjem so sledeče trditve:

- V naši organizaciji so zadolžitve jasno opredeljene 2,85 (lani 3,04), republika 3,32 (lani 3,37), panoga 3,03 (lani 3,32).
- Odločitve naših vodij se sprejemajo pravočasno 2,75 (lani 2,94), republika 3,10 (lani 2,98), panoga 2,94 (lani 2,94).
- V organizaciji so pristojnosti in odgovornosti medsebojno uravnotežene na vseh nivojih 2,71 (lani 3,10), republika 2,95 (lani 3,11), panoga 2,83 (lani 3,06).

Iz ocene te kategorije sledi, da zadolžitve, odgovornosti in pristojnosti niso jasno opredeljene.

11. Notranje komuniciranje in informiranje - povprečna ocena te kategorije je 2,76 (lani 3,01), republika 3,02 (lani 3,12), panoga 2,88 (lani 3,09). Vseh pet trditev je ocenjeno pod Domelovim povprečjem in prav tako pod republiškimi in panožnim povprečjem:

- V naši organizaciji se vodje in sodelavci pogovarjamo sproščeno, prijateljsko in enakopravno 3,10 (lani 3,09), republika 3,29 (lani 3,12), panoga 3,12 (lani 3,02).
- Vodstvo posreduje informacije zaposlenim na razumljiv način 2,84

(lani 3,17), republika 3,16 (lani 3,27) in panoga 3,00 (lani 3,27).

- Naši nadrejeni nam dajejo dovolj informacij za dobro opravljanje našega dela 2,66 (lani 2,99), republika 3,11 (lani 3,14), panoga 2,94 (lani 3,12).
- Delovni sestanki so redni 2,87 (lani 2,82), republika 2,98 (lani 2,96), panoga 2,80 (lani 3,13).
- O tem, kaj se dogaja v drugih enotah, dobimo dovolj informacij 2,34 (lani 2,50), republika 2,59 (lani 2,64), panoga 2,5 (lani 2,6).

Ocena kaže na zelo kritičen pogled glede informiranja in informacij o tem, kaj se dogaja v drugih enotah v organizaciji in o tem, da vodje ne dajejo dovolj informacij svojim podrejenim.

12. Razvoj kariere je kategorija, ki sodi med najslabše ocenjene kategorije. Njeno povprečje je ocenjeno z 2,72 (lani 2,94), republiško 2,90 (lani 2,87), panožno 2,83 (lani 2,70).

Od tega so štiri trditve tudi pod republiškimi in panožnim povprečjem. Te so sledeče:

- Naši vodilni vzgajajo svoje naslednike 2,77 (lani 3,04), republika 3,10 (lani 3,14), panoga 3,06 (lani 3,14).
- Kriteriji za napredovanje so jasni vsem zaposlenim 2,63 (lani 2,70), republika 2,78 (lani 2,81), panoga 2,68 (lani 2,81).
- Zaposleni na vseh nivojih imamo realne možnosti za napredovanje 2,56 (lani 2,89), republika 2,72 (lani 2,91), panoga 2,69 (lani 2,99).
- Imamo sistem napredovanja, ki omogoča, da najboljši zasedejo najboljše položaje 2,30 (lani 2,75), republika 2,59 (lani 2,69), panoga 2,54 (lani 2,68).

Nad republiškimi in panožnim povprečjem pa je sledeča trditev:

- Zaposleni v naši organizaciji smo zadovoljni z dosedanjim osebnim razvojem 3,29 (lani 3,31), republika 3,28 (lani 3,32), panoga 3,18

(lani 3,40).

Ta kategorija je nizko ocenjena, predvsem ko govorimo o obstoju sistema, ki bi zagotavljal, da najboljši zasedejo najboljše položaje. Zaposleni so sicer dokaj zadovoljni z dosežanim osebnim razvojem. Nekoliko višje kot v preteklem letu so ocenjene tudi trditve o jasnosti kriterijev in možnostih za napredovanje.

13. Zadnja, najslabše ocenjena kategorija pa je Nagrajevanje. Ocenjena je bila s povprečno stopnjo 2,71 (lani 2,91), republika 2,87 (lani 2,94), panoga 2,70 (lani 2,91).

Ena trditvev kar precej presega republiško in panožno povprečje:

- Zaposleni prejema plačo, ki je vsaj enakovredna ravni plač na tržišču 3,02 (lani 3,01), republika 2,77 (lani 2,96), panoga 2,62 (lani 2,81).

Ostale trditve pa ne dosegajo ne republiškega in ne panožnega povprečja:

- Uspešnost se praviloma vrednosti po dogovorjenih ciljih in standardih 3,18 (lani 3,26), republika 3,31 (lani 3,44), panoga 3,27 (lani 3,30).

- Za slabo opravljeno delo sledi ustrezna graja oz. kazen 2,88 (lani 2,87), republika 3,31 (lani 3,24), panoga 3,04 (lani 3,25).

- Tisti, ki so bolj obremenjeni z delom, so tudi ustrezno stimulirani 2,38 (lani 2,76), republika 2,54 (lani 2,64), panoga 2,47 (lani 2,68).

- Razmerja med plačami zaposlenih v podjetju so ustrezna 2,07 (lani 2,15), republika 2,40 (lani 2,30), panoga 2,13 (lani 2,25).

Tisti, ki so bolj obremenjeni z delom, niso ustrezno stimulirani (velik padec od leta 2001) in anketiranci menijo, da razmerja med plačami niso ustrezna.

Janja Kozjek

USTVARJATI, TO POMENI
DVAKRAT ŽIVETI.

(Camus)

PIKNIK DOMEL V LETU 2003

Nogometna tekma
ženskih ekip

Foto:
T. Benedičič

Govor direktorja Domela
Pavla Demšarja

Foto:
M. Sovinec

Zmagovalna nogometna ekipa Dream team 2

Foto: J Šolar

Tekma v street ball-u

Foto: T. Benedičič

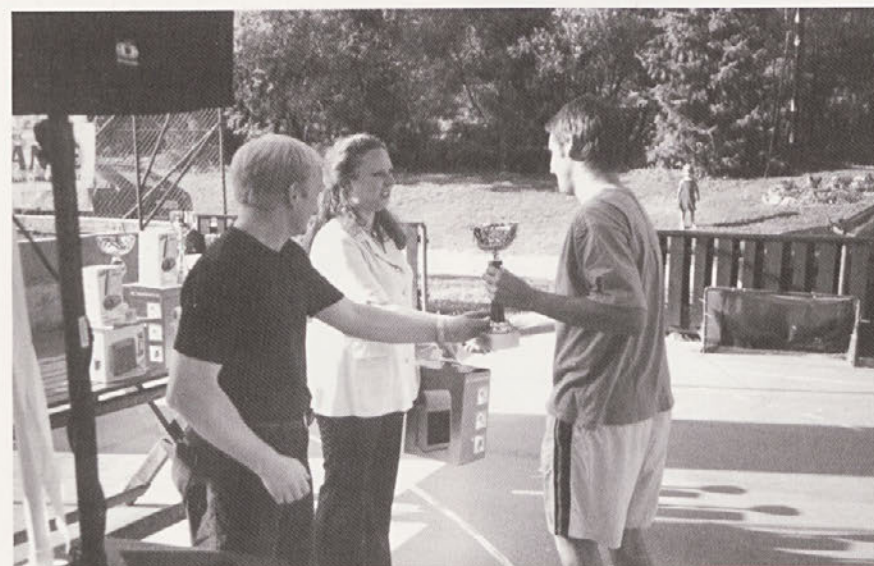
Ženska zmagovalna ekipa montaže v nogometu

Foto: R. Kavčič

Otroški živ žav na pikniku

Foto: I. Perko

Zmagovalec v tenisu - Miha Okorn

Foto: M. Sovinec

SLAVJE V AK BENCIN ADRENALIN

Investicija v nov dirkalnik kluba Bencin Adrenalin in sodelovanje z izol-skim Target motorsportom je bila pametna odločitev. Z njim se je domači dirkač Boštjan Logar, ki je že dokaj znan po dolini Selški ter okolici, predstavil za dve diviziji višje. S tem je dobil tudi močnejšo konkurenco, ki pa jo je pošteno ugnal.

Gorsko hitrostne dirke (GHD) so v klubu Bencin Adrenalin za to sezono zaključene. Končni rezultat je resnično presenetljiv, saj je Boštjan Logar v diviziji IV osvojil naslov državnega prvaka. V tej diviziji je prav na vsaki letošnji dirki imel dobrih deset sekund prednosti pred drugouvrščenim, tako da je celo v diviziji III zasedel odlično tretje mesto v generalni razvrstitvi. Tudi Boštjan je z rezultati več kot zadovoljen. Na zadnji GHD Gorjanci, kjer se je pritisk s strani konkurence še povečal, ni dirkal do zadnje stotinke. »Glavna je bila naša divizija, se pravi divizija IV. Tekma za stotinke tokrat ni bila potrebna,« je komentiral Boštjan.

Na vseh gorskih dirkah se je Boštjan izredno izkazal in dosegal celo čase, ki za dirkalnik, ki ga vozi (citroen Xsara 2.0 VTS), niso »normalni«. Na GHD Polhov Gradec je dirkal do same meje skrajnosti in konkuriral Samu Valantu, ki vozi dosti močnejše vozilo (Fiat punto kit car). Boštjanov pohod k zmagovalstvu se je pričel na prvi gorski dirki Bogenšperk. Tam je zasedel prvo mesto v diviziji IV ter tretje v diviziji III. Podobne rezultate je privozil na ostalih GHD. Na domači dirki Sorica 2003 je bil pritisk na Boštjana največji. Dirkal je pred domačim občinstvom in na domači progi. Takrat so bila pričakovanja od občinstva največja. »Imel sem tremo pred domačim občinstvom. Vendar so bili ravno domači gledalci še večji motiv za zmago pravi Boštjan.

Čez celotno sezono gorskih dirk vozilo ni utrpelo večjih poškodb. Polomljen zadnji odbijač je bil edini davek, ki ga je dirkanje zahtevalo. Mnogim

ostalim sreča ni bila tako naklonjena. Vendar večjih poškodb tekmovalcev, če odštejemo ukrivljeno pločevino, k sreči ni bilo.

AK Bencin Adrenalin pa ne sodeluje samo v državnem prvenstvu v gorsko-hitrostnem avtomobilizmu, naša posadka Boštjan Logar (voznik) Matej Debeljak (sovoznik-doma iz Dolenje vasi) dirka z istim vozilom tudi na državnem prvenstvu v rallyu, kjer predstavljata hudo konkurenco najboljšim slovenskim rallystom. Iz dirke v dirko stopnjujeta spretnost ter hitrost, kar prinaša tudi visoke uvrstitve. Trenutno sta prva v diviziji II, v generalni razvrstitvi pa se borita za tretje mesto. Za rezultati pa stoji tudi ekipa Bencin Adrenalin Target, ki fantoma v nuji hipoma oskrbi dirkalnik. O naši ekipi se vedno več govori in piše, tako da že postajamo eni vodilnih v avto športu na slovenski sceni.

Na koncu Vas vabimo k ogledu naše spletne strani, ki je tudi ena izmed redkih, ki ažurno objavlja novice z rallyev ter GHD slovenskega državnega prvenstva:

(www.bencin-adrenalin.com)!

Boštjan Gartner

PO AVSTRALIJI

nadaljevanje

Politično središče Avstralije je Canberra, ki pa je nastala zaradi rivalstva med Sydneyem in Melbournom. Mesto je nastalo leta 1913 in je pravilno geometrično razporejeno. Sem ne zahajajo trume turistov in mesto ni preveč priljubljeno. Da bi stanje vsaj nekoliko popravili, so vstopnine za muzeje zelo poceni ali pa je celo vanje možno vstopiti zastonj. Ogledali smo si notranjost parlamenta, ki je star šele 14 let in ga je tudi odprla angleška kraljica. V avstralskem grbu sta emu in kenguru, ki sta menda edini živali, ki ne znata hoditi vzvratno in s tem simbolizirata napredek Avstralije. Canberra ima

Great Ocean Road: Londonski most

Foto: D. Šturm

diplomatsko četrt, kjer je vsaka ambasada zgrajena v stilu svoje države. Prava mešanica arhitektur na enem mestu.

Med Canberro in Melbournom so Snowy Mountains, kjer leži najvišji vrh Avstralije 2228 m visoki Mt.Kosciusco. Pozno ponoči smo prispeli v Melbourne, ki ima kar 4 mio prebivalcev. V zahodnem delu mesta živi največ Slovencev, sicer je pa M znan tudi po uvodni dirki Formule 1, katere trening smo si ogledali. Obiskali smo si prečudovit botanični vrt z bujno vegetacijo, vendar nas je občudovanje kmalu minilo, ker smo se ves čas ozirali proti vrhom dreves, s katerih vej so viseli gromozanski leteči psi. Tudi Melbourne ima svoj stolp, ki se mu reče Rialto Tower. Postavil ga je Italijan ter je najvišja pisarniška stavba na južni polobli. Ima kar 13.000 oken in 36 dvigal, h katerim vodi kar 706 vrat. V M je predmestje s 70.000 prebivalci, kjer ni niti ene gostilne, ne hotela in šele pred dvema letoma so dovolili, da v restavraciji točijo alkohol.

Na 130 km oddaljenem Philip Islandu, ki je bil naš naslednji cilj, so kolonije ptic, morskih levov, tjulnjev in koal. Koale se prehranjujejo z listi evkaliptusa, katerega potrebujejo kar 9 kg na dan, in zato večino dneva prespijo. Ob sončnem zahodu smo videli čisto male pingvine, ki hodijo prenočevati na obalo, ob vzhodu se

pa vračajo v morje lovit. Sicer pa je Avstralija znana po specifičnih živalskih vrstah. Samo kengurujev, ki jim rečejo »roo«, je okoli 48 vrst. Kmetje jih močno preganjajo, saj en kenguru požre za štiri ovce. Najdemo še oposume, vombate, emuje, dinge. Zanimivo je, da so v notranjosti tudi kamele, ki so jih pripeljali iz Afganistana za potrebe gradnje železnic. Ko jih niso več rabili, so jih kar spustili v divjino in so se zelo razmnožile.

Pot nas je vodila naprej proti Južni Avstraliji. Južna obala je vsa na klifih,

Glendanbo:
Podatki o "prebivalstvu"

Foto:
Gruntar

Coober Pedy: podzemna cerkev

Foto: D. Šturm

kopanje tudi ni možno. Ustavili smo se ob znameniti Great Ocean Road, ki je znana po 12 apostolih in Londonskem mostu, ki je imel včasih dva loka, pa je enega zrušila moč morja, ki tu neprestano buta ob obalo. Zato je tu pokopališče mnogih ladij. Proti Adelaidi, ki je bil naslednji cilj, se svet zravnja in tu se že začne znameniti avstralski »bush«. Tu ne vidimo lesenih električnih drogov, ker bi jih napadli termiti in zato postavljajo povsod kovinske. Prečkali smo največjo avstralsko reko Murray, ob kateri je največ vinorodnih področij. V Adelaido, za spremembo od drugih mest, niso prišli kaznjenci. Za Port Augusto pravijo, da je najsevernejše južno avstralsko pristanišče in križišče Avstralije, tudi izhodišče za potovanje v Outback. Po Outbacku lahko voziš dneve in dneve, ne da bi koga srečal, zato se imenuje tudi Never-never, neskončna pokrajina. Mi smo ubrali pot proti severu po Stuartovi avtocesti. Stuart Highway je edina povezava s severom. Razdalje med posameznimi naselji so gromozanske in na vsakem postajališču sta okrepčevalnica in bencinska postaja, kjer je obvezno dotočiti v tank. Povsod tudi piše, koliko je do naslednje bencinske postaje. Bencin je v Avstraliji kar poceni, približno 110 SIT, vendar to zaradi velikih razdalj nič ne pomeni. Postanek smo naredili v kraju Woomera, ki leži malo stran od glavne ceste. Tu so Britanci v 50-tih

letih izvajali jedrske poskuse.

Pokrajina do Coober Pedyja je povsem ravna, cesta je brez ovinkov, pokrajina pa je rdeča, z nekaj grmovja, kakšnim drevesom in divjo travo. Pred CP postane vse zapraše-no, brez drevja, pogled z zraka je kot na mesečevo pokrajino s kraterji.

Mesto ima 4000 prebivalcev 45 nacionalnosti, med njimi tudi Slovenci, ki poskušajo rudarsko srečo. CP pomeni »beli mož v luknji«. Je mesto opalov, kjer nakopljejo 85% vseh na svetu. Mesto leži 690 km južno od Alice Springs. Naziv je kar pravi, saj veliko ljudi živi pod zemljo, kjer je stalna temperatura 24 stopinj.

Ayers Rock

Foto: D. Šturm

Na tem soncu bi le redko kdo zdržal. Še celo cerkev so zgradili pod zemljo in tudi najboljši hotel v mestu je pod zemljo. V CP so snemali Norega Maxa in Priscilo-kraljico puščave. Zaključna scena iz Priscile je posneta v Kings Canyonu, ki je bil na vrsti čez par dni. Tam smo se podali na trekking in srečali čudovite naravne tvorbe, od rajskega vrta pa do čebel-njakov.

V Južni Avstraliji so že leta 1890 zgradili najdaljšo ograjo na svetu za varovanje pred dingi, ki so lovili ovce. Ograja je dvakrat daljša od velikega kitajskega zida in ima na vsakih 19 km vgrajena vrata.

V Avstraliji je 8000 živinorejskih farm, največja posest meri kar za eno Slovenijo in pol. Velikim kmetijam pravijo »station«. Za zbiranje čred uporabljajo kar helikopterje in manjša letala.

Če smo pri transportu, velja omeniti železnico Indian Pacific, najdaljšo železniško linijo na svetu, dolgo

Slovenci na Uluruju

Foto: naključni turist

4500 km, ki povezuje vzhodno in zahodno obalo. Ta proga ima raven odsek v dolžini 478 km v puščavi Nullarbor in se imenuje »long straight«. Mi smo prečkali progo GHAN, ki pelje v rdeči center Avstralije. Ime je okrajšava za Afganistan, od koder so uvozili kamele.

Samo za Avstralijo so značilni t.i. cestni vlaki. To je vlačilec s tremi priklopniki, od Alice Springsa proti severu so dovoljeni celo štirje. Lahko merijo tudi 70 metrov. Za prehitevanje rabiš kar cel kilometer. Avtobusi imajo spredaj posebne odbijalce zaradi kengurujev, ki smo jih videli povoženih toliko kot pri nas mačk.

Kmalu po prečkanju meje med Južno Avstralijo in Severnim teritorijem smo videli napise »flood way«-poplavljen pot in človeku kar ne gre v glavo, da v tem delu sploh kdaj pada dež. V severnem teritoriju leži največja znamenitost Avstralije- Ayers Rock ali Uluru, 348m visoki monolit z obsegom 9 km. Opazovati sončni zahod in vzhod je za marsikoga pomenil višek potovanja. Z vsako minuto, ko se sonce pomika čez nebo, skala spreminja barvo od sive, modre, rožnate, rjave in ognjeno rdeče. Uluru je sveta gora aboridžinskega plemena Anangu. Po sončnem vzhodu smo se povzpeli na sam vrh monolita. Vzpon dovolijo samo v jutranjih urah, ko še ni pripeke. Pot je strma in gladka, traja eno uro. Že mnogo turistov je umrlo zaradi zdrsov in kapi. V dežju in vetru ne dovolijo vzpona, prepovedano je tudi jemati kamenje s sabo, kar menda prinaša nesrečo.

Še nekaj besed o Aboridžinih, prvotnih prebivalcih avstralskega kontinenta. 60.000 let so izolirano živeli na tem področju. Živeli so v plemenski skupnosti. Trenj med njimi ni bilo. Imeli so 600 plemen in govorili 300 jezikov. Bili so celo na višji stopnji razvoja, v harmoniji so živeli do leta 1770, ko so prišli belci. Naravo sprejemajo drugače kot beli človek in še danes se niso adaptirali. Kraje in živali so imeli za svete. Po zgodbi iz »sanjskega časa« verujejo, da je vsak rojen iz duha, ki je prišel na

Alice Springs: daleč od doma

Foto: D. Šturm

zemljo. Ko človek umre, gre telo nazaj v zemljo in čaka ponovnega rojstva. Leta 1868 so v Avstralijo prišli zadnji zaporniki, ko pa se je začela zlata mrzlica, so prihajali še svobodni priseljenci in potiskali Aboridžine v notranjost in jih začeli iztrebljati. Belec je prinesel tudi bolezen. Grozno krivico so jim storili tudi misionarji, ki so jim kradli otroke in jih dajali v krščanske zavode na prevzgojo. Avstralska vlada se jim še do zdaj ni javno opravičila. Med njimi je veliko brezposelnosti in pijančevanja.

Zadnja točka v Rdečem centru je bilo mesto Alice Springs, ki je znano predvsem po telegrafski postaji, odprti leta 1872 in je zmanjšala izoliranost Avstralcev od ostalega sveta. V mestu je posebna šola, imenovana School of the Air, kjer so samo učitelji, učenci so pa na svojih domovih. Zaradi ogromnih razdalj otroci iz Outbacka ne morejo hoditi v šolo in komunicirajo po radiu. Za učence je najboljši dan, ko se enkrat na leto srečajo z učiteljico in s sošolci. AS je center Royal Flying Doctors, kar je flota letal opremljenih kot bolnica.

Severno od mesta je Simpsonova soteska s čudovitimi evkaliptusi in kjer lahko vidiš, če imaš dobre oči, najmanjše kenguruje wallabyje s črnimi tačkami. Sicer pa ima AS tudi letalsko povezavo. Na teden je okoli

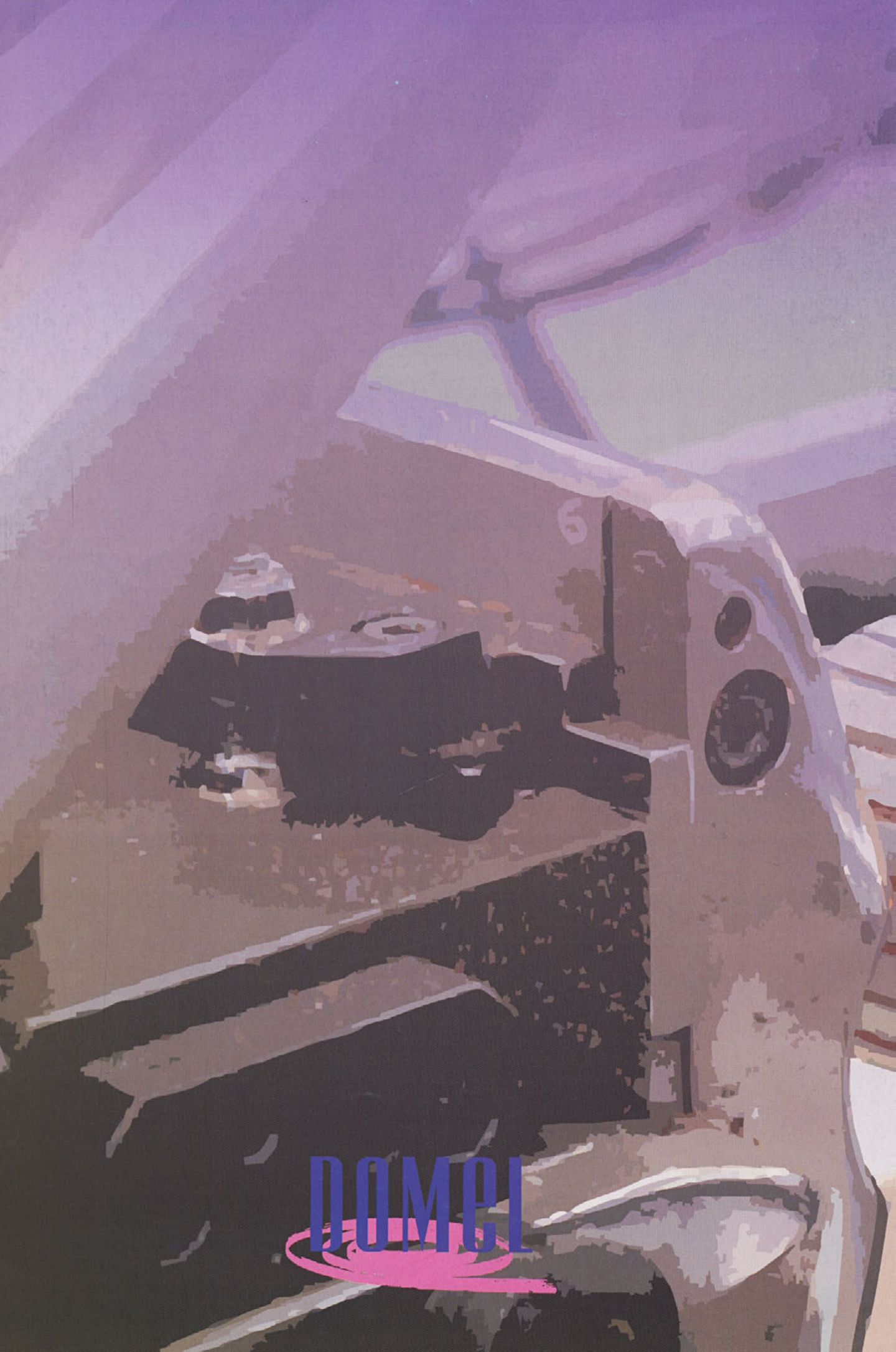
sto letov in z enim smo tudi mi poleteli še v tropski pas Avstralije. Iz Cairnsa smo se s katamaranom podali na veliki koralni greben, kjer smo s podmornice opazovali koralni svet, se potapljali in se končno enkrat vdajali brezdelju. Ostal nam je še obisk deževnega pragozda, kamor so Avstralski napeljali 7 km dolgo žičnico.

To je samo nekaj utrinkov s potovanja, kjer smo po zraku, morju in kopnem prepotovali kar 40.000 km, kar pomeni enkrat okrog ekvatorja. Kako brezmejen je kontinent, pove že dejstvo, da smo kar 4-krat predstavljali ure zaradi časovnih pasov. Kdor bi rad obvozil Avstralijo, naj to stori v nasprotni smeri urinih kazalcev. Ta pot je 900 m krajša, ker vozite po notranjem voznem pasu. Na potovanju smo videli več Avstralije kot jo vidi poprečen domačin, sploh je pa znano, da človek bolje pozna tujo ped zemljo kot svojo domačo.

Dragica Šturm

NARAVA JE EDINA KNJIGA,
KI NA VSEH LISTIH NUDI
VELIKO VSEBINE.

(Goethe)

DOMEL